

Evelin Ilves

Kui teilt küsitaks, kuidas lõpetaksite lause "Ma loodan, et...".?

Mida ütleksite? Sooviksite midagi oma isiklikus elus, töös? Perele kordaminekuid? Mõtleks laste haridusele? Võib-olla pensionile, hinnatõusule... Armastatud kirjanik Ain Kaalep vastas sellele mõni nädal tagasi aga niimoodi: "...et...Vene imperialism enam kunagi meie maale tagasi ei tule."(*)

Aastal 2011 on see esmapilgul üks iseäralik vastus. Aga kirjanikuna kõneleb ta seda, mis paljude keelen ja meelen. See tunne on õhus. Sõda sai läbi rohkem kui 65 aasta eest. Mis võiks olla ühist tänasel, oma olemasolu jõukaimat ja turvalisimat aega elaval Eestil ja tema lapsepõlvemaal, 1939. aastal? Mis paneb ta kahtlema meie suutlikkuses seekord igavene riik rajada? On see usu puudumine või hoopis elutarkus? Ja mulle meenub üks teinegi aastatetagune vestlus.

Ajakirjanik Enno Tammer küsis toona (**) Ilon Wiklandilt, kas nüüd, kui õige pea kunstniku 800 tööd Haapsalu muuseumi koguks saavad, tema ise ei plaani Eestisse tagasi tulla. Ehk jäädagi.

"Ma ei taha siia jääda," ütles kunstnik. "Mitte seepärast, et mul siin halb oleks, vaid et kogetud hirm ja õud hakkavad mind siin liialt painama. Aga ma ei taha mõelda sellele koledale ajale. Kui olen Haapsalus, mõtlen sellele ajale palju rohkem. Kõik meenub. Oli ilus ja helge lapsepõlv. Mäletan pildikesi enne venelaste tulekut, enne sõda. Kuursaal, promenaad, orkester, muusika, lõbusad inimesed, meri, purjekad... See oli võrratult ilus, kuid purunes väga kiirelt. Tulid venelased, oli küüditamine, algas sõda, tulid sakslased... Kui jääksin Haapsallu elama, oleks need rängad mälestused mulle liiga lähedal. Te ju ka teate seda koledat Vene aega."

Viis aastat tagasi seda lehest lugedes imestasin endamisi, et kuidas väljastpoolt tagasitulijad ikka ei usu, et see on möödas ja tagasi tulla ei saa. Lihtsalt pole võimalik!

Ent vahepeal on palju juhtunud. Meie riigi aineeline rikkus on tõusnud ajaloo suurimaisse kõrgustesse ja sealt kivina kukkunud. On juhtunud asju, mis justkui poleks eales võimalikud – näiteks ühe riigi sajakonna tipu hukkk lennukatastroofis. On juhtunud veel ja nõnda, et esimest korda sel talvel sain Iloni hirmust aru. Nüüd usun end teadvat, mis on ühist minu väikese tütre Eestil Ain Kaalepi ja Ilon Wiklandi imelise lapsepõlvemaaga. Need Eestid on täpselt sama vanad: UMBES 21a.

See, millest Kaalep ja Wikland kõnelevad, pole pelgalt ajalugu. Sest kui sellest ei õpita.... Ajalugu on spiraal. Panen silmad kinni ja kordan mõttes Iloni kirjeldust lapsepõlve Haapsalust. See võiks ju vabalt tänasesse sobida! Ka siis, nagu tänagi, oli Eestis üks põlvkond täiskasvanuks saanud, kes vabas riigis sündinud. Ka siis, nagu täna, räägiti vajadusest saada eurooplaseks, jäädes siiski eestlaseks. Ka siis, nagu nüüd, oli imeilus suvi täis muusikat ja tantsu, muretut meelt ja usku helgesse tulevikku. Ka siis ei uskunud mitte keegi, et juba mõne kuu pärast võib kõik läbi olla. Justkui oldi unustanud, et ajaloo ilu ja valu asuvad samal tunneteskaalal.

Miks te politseid ei kutsunud?, küsinud esimeste põgenike käest head inimesed naaberriigist, kes peresid tuubil täis paadid võõraste randa aitasid. Kas me ise küsiksime täna sama naiivselt või teame, et on sigadusi, mille peale politsei hammas ei hakka? Et selle jaoks on olemas hoopis tugevam jõud. See on kodaniku julgus ja kaitsetahe. Iga üksiku inimese au ja õiglustunne. Ning julgus seda väljendada.

Iseseisvus pole midagi enesestmõistetavat. Seda tuleb luua iga hetk, iga tund, iga päev. Vaba Eesti on meie kõikide iseseisva mõtlemise summa. Mälu. Südametunnistus. Ausus. Oskus näha endast kaugemale, isiklikust kasust kõrgemale. Ühisosani. Kui me unustame kõige lihtsama: et valel on lühikesed jalad ja salajutt läheb haisema, kui au ja eneseväarikus murenevad, võivad terved riigid maailmakaardilt ühtäkki kaduda. Me teame seda. See on nüüd meie enda kogemus, mida Ilon ja Ain Kaalep selgesti mäletavad.

Et meil oleks hästi, tööd ja tervist, rahu ja õnne, läidan Küünlakuul Eestile küünla. Luban, misiganes ette võtan, teha nii hästi kui suudan. Luban olla hooliv perele, sõpradele, Eestile. Hoian alati meeles, et käegalöömises võib kõik kokku kukkuda, minnalaskmine tähendab, et lähebki allamäge ja et ükskõiksus on kõige hullem hingeseisund. Hoian meeles ja kordan lapsele, et meie suurim rikkus asub peas, südames ja kätes ja et see varandus kasvab vaid teistega jagades. Et minust ja sinust ja nendest ja meist kõigest oleneb terve oleviku ja tuleviku lugu. Ka see, kui värvitu või värviline ta on, viivu kestev või igavene....

Elagu Eesti!

* [Intervjuu Ain Kaalepiga](#) , Maaleht, 13.01.2011

** [Postimees](#) , 10.06.2006